

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

636

TEHAMA

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2000

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A** na **B**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **manne (4)** kutoka sehemu **B**.
3. Zingatia maelekezo ya kila swali.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

1. Eleza kwa ufupi malengo makuu manne ya ufundishaji wa somo la TEHAMA katika shule za msingi.

Kwanza, malengo ya somo la TEHAMA ni kuwapa wanafunzi uelewa wa msingi wa teknolojia na mawasiliano ili waweze kutumia zana za kidijitali kwa ufanisi.

Pili, ni kukuza ujuzi wa vitendo kwa wanafunzi ili waweze kufanya kazi za TEHAMA kama kuandika, kuchora, au kutumia programu za msingi za kompyuta.

Tatu, ni kuendeleza uwezo wa ubunifu na ujasiriamali kwa wanafunzi kupitia matumizi ya TEHAMA katika miradi na mazoezi ya darasani.

Nne, ni kuwajengea wanafunzi maadili ya kidijitali, usalama mtandaoni, na uwajibikaji wakati wa kutumia TEHAMA.

2. Onesha matumizi manne ya Kompyuta yanayoweza kumsaidia mwalimu kuboresha ufundishaji darasani.

Kompyuta inasaidia mwalimu kuandaa nyenzo za kufundishia kama mawasilisho, video, na mifano ya digitali ili kuongeza uelewa wa wanafunzi.

Kompyuta inaweza kutumika kufuatilia maendeleo ya wanafunzi kupitia programu za usimamizi wa masomo na kuandika ripoti za kina.

Kompyuta inaruhusu mwalimu kutumia majarida ya kielektroniki na vitabu vya mtandaoni ili kuongeza rasilimali za kujifunzia na kupanua ujuzi wa wanafunzi.

Kompyuta pia inaweza kutumika kuendesha mazoezi ya mtandaoni, maswali ya kujaribu uelewa, na kupima ufahamu wa wanafunzi kwa njia ya haraka.

3. Taja na ufafanue hatua tano muhimu za maandalio ya somo la TEHAMA kabla ya kuingia darasani.

Hatua ya kwanza ni kupanga malengo ya somo kwa uwazi ili kuelewa kinachotakiwa kufanikishwa na kuhakikisha nyenzo zote zinapatikana.

Hatua ya pili ni kuandaa vifaa vyote vinavyohitajika kama kompyuta, projector, na vifaa vingine vya kidijitali ili somo liwe na ufanisi.

Hatua ya tatu ni kuandaa nyenzo za kujifunza kama mawasilisho, video, au picha zinazosaidia kuelezea dhana kwa wanafunzi.

Hatua ya nne ni kupanga ratiba ya kufundisha ili somo lifikie kwa muda unaofaa na kuhakikisha kila mwanafunzi anapata nafasi ya kushiriki.

Hatua ya tano ni kuandaa shughuli za kiutendaji au mazoezi ya kujaribu uelewa ili kuongeza ushiriki wa wanafunzi na kuhakikisha walielewa.

4. Eleza kwa kifupi maana ya neno kashfa mtandaoni na taja madhara manne yanayoweza kujitokeza kwa mwanafunzi.

Kashfa mtandaoni ni hali ambapo taarifa zisizo sahihi, picha, au video zinazowahusisha mtu binafsi zinapelekwa mtandaoni kwa madhumuni ya kumdhuru au kumhuzunisha.

Madhara ya kwanza ni kupoteza sifa na heshima ya mwanafunzi kutokana na kueneza habari zisizo sahihi au picha za kumdhuru.

Madhara ya pili ni kuathiri afya ya akili kwa kusababisha msongo wa mawazo, hofu, au unyanyasaji wa kihisia.

Madhara ya tatu ni kupoteza imani ya kijamii, ambapo wenzake wanaweza kutoamini mwanafunzi au kumuona kwa mtazamo hasi.

Madhara ya nne ni kusababisha matatizo ya kiufundi kama kuharibu akaunti za mitandao ya kijamii au kushiriki taarifa binafsi bila idhini.

5. Bainisha vigezo vinne vya kuchagua zana sahihi za kufundishia somo la TEHAMA.

Kwanza, mwalimu anapaswa kuzingatia uhusiano wa zana na malengo ya somo ili kuhakikisha zana zinasaidia kufanikisha kile kilichopangwa.

Pili, ni urahisi wa kutumia zana, kwani zana ngumu inaweza kuwatatiza wanafunzi na kupunguza ufanisi wa somo.

Tatu, zana lazima ziwe salama kwa wanafunzi ili kuepuka ajali au uharibifu wa vifaa.

Nne, zana lazima ziwe za kisasa na zinazofaa kwa rasilimali zilizopo shuleni ili zisaidie mwalimu kufundisha kwa ufanisi.

6. (a) Eleza maana ya vifaa rejea katika TEHAMA.

Vifaa rejea ni vifaa, nyenzo, au programu zinazotumika kama chanzo cha habari au nyenzo za kujifunzia zinazosaidia mwalimu na mwanafunzi kuelewa dhana au somo fulani.

(b) Taja vifaa rejea vitatu vinavyoweza kutumika kufundishia na ujifunzaji wa somo hilo.

Vifaa rejea ni vitabu vya TEHAMA, makala za mtandaoni, na majarida ya kielimu yanayohusiana na mada ya somo.

7. Eleza faida nne za kutumia picha za kieletroniki wakati wa ufundishaji wa mada za TEHAMA.

Picha za kielektroniki husaidia kuelezea dhana ngumu kwa njia rahisi na kuifanya iwe rahisi kwa wanafunzi kuelewa.

Picha huchochea hamasa na kuvutia wanafunzi kushiriki darasani kwa kuwa ni nyenzo za kuona na kuingiliana nazo.

Picha husaidia kurahisisha ufahamu wa masuala ya kina, kwa mfano, michoro ya mchakato wa TEHAMA ambayo inaweza kueleweka kwa haraka.

Picha pia hutoa mwongozo wa kumbukumbu kwa wanafunzi kwani wanaweza kurudia kuona picha hizo ili kuimarisha uelewa wao.

8. (a) Nini maana ya upimaji endelevu katika TEHAMA.

Upimaji endelevu ni mchakato wa kuendelea kukagua maendeleo ya wanafunzi kwa kutumia TEHAMA ili kubaini uelewa, uwezo wa vitendo, na mahitaji ya msaada.

(b) Eleza sababu tatu zinazofanya upimaji endelevu kuwa muhimu.

Kwanza, husaidia kubaini mapungufu ya ufahamu wa mwanafunzi kwa wakati ili kutoa msaada wa haraka.

Pili, inakuza maendeleo ya mwanafunzi kwa kuwa matokeo yanaweza kutumika kuboresha mbinu za kujifunza.

Tatu, husaidia mwalimu kuboresha njia za kufundisha kwa kutumia matokeo ya upimaji endelevu kama mwongozo wa maamuzi ya kielimu.

9. Eleza kwa kifupi taratibu nne za kuandaa zana za kufundishia zinazotengenezwa na mwalimu mwenyewe.

Hatua ya kwanza ni kutambua dhana au somo ambalo zana itasaidia kufundisha.

Hatua ya pili ni kuchagua nyenzo na vifaa vinavyohitajika, kama picha, majarida, au programu zinazofaa.

Hatua ya tatu ni kuunda zana hiyo kwa mtindo unaoeleweka na kuvutia wanafunzi.

Hatua ya nne ni kujaribu zana hiyo kabla ya somo ili kuhakikisha inafanya kazi kama inavyotarajiwa.

10. Taja mambo manne ya kuzingatia unapofanya mawasiliano rasmi kwa barua pepe.

Kwanza, ujumbe unapaswa kuwa wazi na kueleweka ili kuepuka tafsiri zisizo sahihi.

Pili, ujumbe unapaswa kuwa na heshima na kimaadili kwa walengwa.

Tatu, lazima kuambatanisha taarifa sahihi na zinazohitajika bila maelezo yasiyo muhimu.

Nne, barua pepe inapaswa kutumwa kwa wakati unaofaa ili kutimiza madhumuni ya mawasiliano.

SEHEMU B (Alama 60)

Jibu maswali manne (4) kutoka sehemu hii.

11. Kwa kutumia mifano, fafania faida tano za kutumia video za kielimu katika ufundishaji na ujifunzaji wa TEHAMA.

Video za kielimu husaidia wanafunzi kuelewa dhana ngumu kwa kuonyesha michoro, michoro ya mchakato, au maonyesho ya hatua kwa hatua, mfano video ya jinsi ya kutumia programu ya uchoraji wa kompyuta.

Video huchochea ushiriki wa wanafunzi kwa sababu wanaweza kuona maelezo yanayohusiana na maisha halisi, jambo linaloongeza motisha ya kujifunza.

Video hutoa fursa ya kujirudia mafunzo, ambapo mwanafunzi anaweza kucheza video tena ili kuelewa sehemu ambazo hazikueleweka vizuri.

Video husaidia walimu kufundisha kwa njia ya kuvutia na kuendesha somo kwa kasi, mfano video fupi zinazoonyesha mbinu za TEHAMA badala ya maandishi tu.

Video pia inaweza kuunganisha nyenzo mbalimbali kama sauti, picha, na maandishi ili kutoa mafunzo ya kina na yenye kuvutia.

12. Tathmini mambo matano yanayoweza kuathiri ufanisi wa matumizi ya TEHAMA shuleni na namna ya kuyatatua.

Mojawapo ni ukosefu wa vifaa vya kutosha; suluhisho ni kupanga ratiba ya kutumia vifaa vinavyopo na kushirikisha vifaa vya ziada pale vinapohitajika.

Pili, ukosefu wa ujuzi wa walimu; suluhisho ni kutoa mafunzo ya TEHAMA kwa walimu ili waweze kutumia zana na programu kwa ufanisi.

Tatu, matatizo ya mtandao au intaneti; suluhisho ni kuwa na mbadala wa nyenzo za kielektroniki kama DVD au flash drive.

Nne, upungufu wa rasilimali za umeme; suluhisho ni kutumia betri za ziada, jenereta, au kupanga masomo wakati wa umeme upo.

Tano, msongamano wa wanafunzi darasani; suluhisho ni kugawanya darasa kwenye vikundi vidogo ili kila mwanafunzi apate nafasi ya kutumia TEHAMA.

13. Eleza kwa hoja tano umuhimu wa mwalimu kumjengea mwanafunzi stadi za utafutaji taarifa kwa kutumia Intaneti.

Kwanza, stadi hizi zinamuwezesha mwanafunzi kupata taarifa haraka na kwa uhakika ili kutatua matatizo au kujifunza dhana mpya.

Pili, zinamfundisha mwanafunzi jinsi ya kutambua vyanzo vya kuaminika na kuepuka taarifa potofu.

Tatu, stadi hizi zinahimiza uhuru wa mwanafunzi katika kujifunza na kufanya maamuzi ya kielimu.

Nne, zinasaidia mwanafunzi kuunda miradi ya kitaaluma au ya darasani kwa kutumia data sahihi.

Tano, zinamuwezesha mwanafunzi kukuza ujuzi wa teknolojia na TEHAMA, jambo linalohimiza ubunifu na ushirikiano.

14. Kwa kutumia hoja tano, eleza namna TEHAMA inavyoweza kuongeza ushiriki wa wanafunzi wakati wa somo.

TEHAMA inatoa nyenzo za kuvutia kama video, michoro, na programu za kiutendaji, jambo linalochochea wanafunzi kushiriki.

TEHAMA inaruhusu mazoezi ya kikundi kwa kutumia programu au majukwaa ya mtandaoni, kuendeleza ushirikiano wa wanafunzi.

TEHAMA hutoa majibu ya haraka kupitia mitihani ya mtandaoni au mashindano ya ujifunzaji, kushawishi wanafunzi kushiriki zaidi.

TEHAMA inatoa nafasi ya kujirudia mafunzo kwa kutumia vifaa vya kielektroniki, hivyo wanafunzi wanaweza kushiriki kwa nguvu ya kudumu.

TEHAMA hutoa mbadala wa ujifunzaji wa kina kama kuiga hali halisi za kazi au maonyesho ya virtuali, jambo linaloongeza ushiriki.

15. Jadili mambo matano yanayopaswa kuzingatiwa wakati wa kuandaa mitihani ya maswali ya ufafanuzi katika somo la TEHAMA.

Kwanza, maswali lazima yawe wazi na kueleweka ili mwanafunzi atoe majibu sahihi.

Pili, maswali yanapaswa kufunika dhana zote muhimu za somo ili kupima uelewa kwa kina.

Tatu, muda wa mitihani unapaswa kuzingatiwa ili kila mwanafunzi aweze kumaliza maswali.

Nne, muundo wa mitihani unapaswa kuwa wa haki na bila upendeleo kwa mwanafunzi yoyote.

Tano, mstari wa alama unapaswa kuwekwa ili kuhakikisha kila kipengele kinapewa uzito unaofaa katika upimaji.

16. Eleza hoja tano zinazoonyesha mchango wa vifaa vya mawasiliano ya kisasa katika kupunguza gharama za elimu.

Vifaa kama simu janja na kompyuta hutoa nyenzo za masomo mtandaoni, hivyo kupunguza gharama za kuchapisha vitabu.

Vifaa hivyo hutoa mwongozo wa bure au wa gharama nafuu kwa walimu na wanafunzi, kupunguza gharama za mafunzo ya ziada.

Vifaa vya mawasiliano vinaruhusu kujifunza kwa mbali, hivyo kupunguza gharama za usafiri wa shule au madarasa ya ziada.

Vifaa vinasaidia kushiriki rasilimali kwa urahisi, mfano kurusha video, makala, au programu za TEHAMA, kupunguza gharama za kununua vifaa vingi.

Vifaa vya kisasa pia hupunguza gharama za usimamizi wa nyenzo kwani data inaweza kuhifadhiwa kidijitali na kupatikana kwa urahisi bila kuchapishwa mara kwa mara.

17. Fafanua hatua tano zinazomsaidia mwalimu kufanya tathmini ya mwisho kwa ufanisi katika somo la TEHAMA.

Hatua ya kwanza ni kupanga malengo ya tathmini ili kuelewa kinachotakiwa kupimwa na kuandaa maswali yanayohusiana.

Hatua ya pili ni kuandaa zana au mfumo wa tathmini kama mtihani wa mtandaoni, majaribio ya vitendo, au majibu ya maandishi.

Hatua ya tatu ni kuzingatia vigezo vya usahihi, haki, na uwakilishi wa maudhui ili matokeo ya tathmini yawe ya kweli.

Hatua ya nne ni kutoa mwongozo na maelekezo kwa wanafunzi kabla ya kuanza tathmini ili kuepuka utata.

Hatua ya tano ni kuchambua matokeo kwa kina, kutoa mrejesho, na kutumia matokeo kuboresha ufundishaji wa somo.

18. Kwa kutumia mifano, eleza mambo matano yanayoweza kuhamasisha wanafunzi kujifunza stadi za TEHAMA.

Kwanza, kutoa mafunzo ya vitendo ambapo wanafunzi wanatumia programu za kompyuta kuunda michoro au nyaraka.

Pili, kutumia mashindano au mradi wa kikundi ambapo wanafunzi wanashindana kwa kutumia TEHAMA kuongeza motisha.

Tatu, kutoa nyenzo za kielektroniki zinazovutia kama video, michoro, au mitindo ya ujifunzaji.

Nne, kuruhusu wanafunzi kushiriki katika maamuzi ya mradi au kuunda mradi wao wa TEHAMA ili kujenga umiliki wa kujifunza.

Tano, kutoa mrejesho chanya na kusherehekea mafanikio madogo ya mwanafunzi wakati wa kutumia TEHAMA, jambo linaloongeza motisha ya kujifunza.